

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
BASIN DUYURUSU

Zorunlu karşılık, disponibilite ve blokaaj düzenlemeleri, uluslararası uygulamalar da dikkate alınarak para politikamız açısından gözden geçirilmiş ve 1211 sayılı Bankamız Yasası'nda 4651 sayılı yasa ile yapılan değişikliklere dayanılarak, aşağıda ayrıntıları açıklanan biçimde yeniden düzenlenmiştir. Zorunlu karşılıklar ile umumi disponibilite hakkında bugün Resmi Gazete'de yayımlanan tebliğler 10.5.2002 tarihli cetvellerden başlamak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girecektir.

I. Amaç

1. Yeni düzenlemenin temel amacı, fiyat istikrarı hedefinden taviz vermeksizin ve Merkez Bankası'nın parasal büyüklükler üzerindeki kontrol gücünü zaafa uğratmaksızın, bankalararası Türk Lirası ve döviz piyasalarının derinleşmesine ve etkinleşmesine ve mali sektörün gelişmiş ekonomiler düzeyinde sağlıklı bir yapıya kavuşması sürecine katkıda bulunmaktır. Bu temel anlayış çerçevesinde mali kurumların mali aracılık maliyetlerinin düşürülmesi ve likidite yönetimlerinde daha esnek bir yapıya kavuşturulmaları hedeflenmiştir. Ayrıca, yeni düzenleme daha yeknesak ve sade bir zorunlu karşılık ve disponibilite uygulamasına olanak vermektedir.

2. Yabancı para cinsinden zorunlu karşılıklara da faiz ödenmeye başlanması ile, bankaların zorunlu karşılıklarının tamamı nemalandırma kapsamına alınmakta ve bu yolla mali kurumların kaynak maliyetlerinin düşürülmesine katkıda bulunmaktadır. Türk Lirası ve yabancı para cinsinden karşılıklara ödenecek nemaların belirlenmesinde yurtiçi ve yurtdışı piyasa faiz oranlarındaki gelişmeler dikkate alınacak, ancak, zorunlu karşılıklar bankalar açısından risksiz varlık niteliği taşıdığından nemalandırma oranları sözkonusu piyasa faiz oranlarının altında olacaktır.

3. Türk Lirası ve yabancı para cinsinden yükümlülüklerin tabi olacağı yasal yükümlülük oranlarında Türk Lirası lehine olan mevcut oran farklılığı korunmuştur.

4. Eski uygulamada Türk Lirası mevduat ile Türk Lirası ve yabancı para diğer pasiflere ilişkin serbest tevdiat hesaplarında tutulan disponibl değerlerin

haftalık ortalama olarak tutulmasına izin verilmekte iken, yeni uygulamada ortalamaya esas alınan kapsam genişletilmektedir. Ayrıca daha önce bir hafta olan zorunlu karşılık tesis süresi iki haftaya çıkarılmıştır.

5. Gerek ortalama olarak tutulacak zorunlu karşılıkların kapsamının genişletilmesi, gerekse tesis süresinin uzatılması, bankaların likidite yönetimlerini etkinleştirmelerine katkıda bulunacaktır. Böylece, maaş ödemelerinden kaynaklanan emisyon artışları ile vergi ödemeleri ya da ihale-itfa farkları nedeniyle ortaya çıkabilecek kısa dönemli Türk Lirası likidite değişikliklerinin faiz oranları üzerinde baskı yaratması olasılığı azalacaktır. Benzer şekilde, bankalar, döviz likidite yönetimlerinde de esnekliğe kavuştuklarından, kısa dönemli döviz ihtiyaçlarını, kendi döviz varlıklarını kullanmak suretiyle karşılayabileceklerdir.

6. Merkez Bankası, 2002 yılı başında açıkladığı plan çerçevesinde Türk Lirası ve döviz piyasalarındaki aracılık işlevini aşamalı olarak sona erdirmektedir. Bu süreçte, zorunlu karşılıkların tesis süresinin ve ortalama olarak tesis edilecek kısmının artırılması, bankalararası Türk Lirası ve döviz piyasalarının derinlik kazanması açısından önemli bulunmaktadır. Zorunlu karşılıklara ilişkin bu düzenlemeler, kısa dönemli faiz oranlarının piyasalarda daha sağlıklı oluşmasını sağlamak amacıyla, Bankamızın likidite yönetimine ilişkin 2002 yılı başında ilan ettiği düzenlemeler ile oluşturulan çerçevenin de bir parçasıdır.

II-Zorunlu Karşılıklar Hakkındaki Tebliğ'in Ayrıntıları

7. Banka ve özel finans kurumlarının zorunlu karşılığa tabi Türk Lirası ve yabancı para yükümlülüklerinin belirlenmesinde, yürürlükteki umumi disonibilite uygulamasında olduğu gibi, bu kuruluşların tabi oldukları muhasebe standartlarına ve kayıt düzenine göre oluşturulan yurt içi toplam pasiflerinden, indirilecek kalemlerin düşülmesi sonucunda bulunacak tutarlar ile yurt dışı şubeleri adına kabul ettikleri mevduat ile cari ve katılma hesapları tutarı esas alınacaktır.

8. Türk Lirası yükümlülükler için yüzde 6 ve yabancı para yükümlülükler için yüzde 11 olan yürürlükteki zorunlu karşılık, disonibilite ve blokaj uygulamalarının nakit kısımlarına ilişkin yasal karşılık oranları aynen korunacaktır.

9. Özel finans kurumlarının, 4389 sayılı Bankalar Kanunu'na tabi olduğu ve Bankamız Kanunu'nun bahse konu hükmü göz önüne alınarak, bankalarla aralarında uygulama birlikteliğinin sağlanması ve benzer sorumluluklara benzer ve eşdeğer yükümlülükler getirilmesi amacıyla, özel finans kurumlarının blokaj uygulaması, zorunlu karşılık uygulaması ile birleştirilmektedir. Böylece, özel finans kurumlarının cari ve katılma hesaplarının yanı sıra, diğer pasif yükümlülükleri de zorunlu karşılığa tabi tutulacaktır. Ancak, bu kurumların yeni tebliğ'in yayımı tarihinden önce borçlu

sıfatıyla sağladıkları kaynaklar, daha önce yasal yükümlülüklerden muaf olarak temin edildikleri göz önüne alınarak, vadeleri sonuna kadar zorunlu karşılık yükümlülüğünden muaf tutulacaktır.

10. Bankaların yükümlülüklerinin vade yapısının kısalığı göz önüne alınarak, raporlama için gerekli süre verilmesi amacıyla, zorunlu karşılıklarda hesaplanma dönemi ile tesis ve bildirim süreleri ikişer hafta olarak belirlenmiştir.

11. Bankaların likidite yönetimlerini kolaylaştırmak ve bu yolla kısa vadeli faiz oranlarının ve döviz kurunun daha istikrarlı bir yapıya kavuşmasına katkı sağlamak amacıyla, bu güne kadar sadece disponibilitate uygulaması gereğince haftalık ortalama üzerinden tesis edilen nakit karşılıkların kapsamının genişletilerek, Türk Lirası ve yabancı para zorunlu karşılık oranlarının üçer puanlık kısımlarının ortalama olarak tesis edilmesine izin verilmektedir.

12. Yükümlülüklerinin önemli bir kısmının kamusal görevlerden kaynaklanması nedeniyle daha önce zorunlu karşılık kapsamında olmayan bankalar, haksız rekabet yaratılmaması amacıyla zorunlu karşılık uygulaması kapsamına alınmışlardır. Ancak, üstlendikleri görevlerden kaynaklanan yükümlülükleri, "yükümlülüklerden indirilecek kalemler" içinde gösterilerek, zorunlu karşılık uygulaması dışında bırakılmıştır. "Yükümlülüklerden indirilecek kalemler" kapsamında olmamakla birlikte, yeni tebliğin yayımı tarihinden önce yasal yükümlülüklerden muaf olarak tahvil ihracı ya da kredi yoluyla sağlanan kaynaklar, vadeleri sonuna kadar zorunlu karşılık yükümlülüğünden muaf tutulmuşlardır.

13. Eski tebliğ gereğince 8 Ağustos 2001 tarihinden itibaren sadece Türk Lirası mevduat için tesis edilen Türk Lirası zorunlu karşılıklara ödenmekte olan faizlere ek olarak, mevduat dışı diğer Türk Lirası yükümlülükler ile yabancı para yükümlülükler için tesis edilen zorunlu karşılıklara da 24.5.2002 tarihinden itibaren faiz ödenecektir.

14. Zorunlu karşılık yükümlülüklerinin zamanında ve tam olarak yerine getirilmemesi halinde, eksik tesis edilen yabancı para zorunlu karşılıklara da Türk Lirası yükümlülüklerin eksik yerine getirilmesi halinde uygulanacak olan cezai faiz oranı uygulanacaktır.

III-Umumi Disponibilitate Hakkındaki Tebliğ'in Ayrıntıları

15. Kasa ve efektif deposu disponibl değerler arasından çıkarılmıştır. Disponibilitate oranı, Türk Lirası yükümlülükler için yüzde 4, yabancı para yükümlülükler için ise yüzde 1 olarak belirlenmiştir. Disponibl değer olarak, bankaların Merkez Bankası nezdinde adlarına açılan hesaplarda bulundurdukları mülkiyeti kendilerine ait Devlet İç Borçlanma Senetleri kabul edilecektir.

16. Umumi disponibiliteye tabi yükümlülüklerin belirlenmesinde zorunlu karşılık yükümlülükleri esas alınacaktır.

17. Bir ay olan yükümlülüklerin hesaplanma dönemi ile disponibil değer bulundurma süresi iki haftaya düşürülmüştür.

18. Yükümlülüklerinin önemli bir kısmının kamusal görevlerden kaynaklanması nedeniyle daha önce 96/1 sayılı Umumi Disponibilite kapsamında olmayan bankalar, haksız rekabet yaratılmaması amacıyla zorunlu karşılık uygulaması kapsamına alınmışlardır. Ancak, üstlendikleri görevlerden kaynaklanan yükümlülükleri, "yükümlülüklerden indirilecek kalemler" içinde gösterilerek, disponibilite uygulaması dışında bırakılmıştır. "Yükümlülüklerden indirilecek kalemler" kapsamında olmamakla birlikte, yeni tebliğin yayımı tarihinden önce yasal yükümlülüklerden muaf olarak tahvil ihracı ya da kredi yoluyla sağlanan kaynaklar, vadeleri sonuna kadar diponibilite yükümlülüğünden muaf tutulmuştur.

Kamuoyunun bilgisine sunulur.

[Karşılaştırma Tablosu](#)